

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

**Inventarisatie van beschikbare websites,
helpdesks en netwerken voor de
beoordeling van initiatieven die bijdragen
aan een Circulaire Economie**

J.E.E. Ng-A-Tham | J.P.A. Lijzen | R. de Jonge
3 juli 2020 versie 1.0

Colofon

© RIVM 2020

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

J.E.E. Ng-A-Tham, RIVM

J.P.A Lijzen, RIVM

R. de Jonge, RIVM

Met specifieke bijdrage van Lise de Boer (hoofdstuk 2)

Contact:

Julie Ng-A-Tham

RIVM Centrum Veiligheid Stoffen en Producten

julie.ng-a-tham@rivm.nl

De inventarisatie is een opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat- directie Duurzame Leefomgeving en Circulaire Economie in het kader van het Veluweberaad.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave—3

Samenvatting—5

1 Hoofdstuk 1. Inleiding—7

1.1 Context en de inventarisatie—7

1.2 CE, duurzaamheid en ZZS—8

2 Wat is beschikbaar—9

3 Andere manieren van kennisdelen en verspreiden—15

3.1 Observaties en aanbevelingen—15

4 Tot slot—19

Samenvatting

Nederland heeft de ambitie om in 2050 circulair te zijn, een maatschappelijke opgave die ook bij overheden de nodige nieuwe en/of andere kennis vergt. Bevoegd gezag en vergunningverleners beoordelen de initiatieven die in het kader van Circulaire Economie (CE) gedaan worden. Hiervoor hebben zij vaak specialistische kennis nodig, zoals over Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) of om de bijdrage aan duurzaamheid te bepalen.

Dit is een inventarisatie naar websites, helpdesks en kennisnetwerken die bevoegd gezag en vergunningverleners kunnen gebruiken bij het versterken van de kennis voor de beoordeling van de CE initiatieven. Hierbij kijken we in het bijzonder naar kennis op het snijvlak van CE, ZZS en duurzaamheid.

De inventarisatie is gemaakt als vervolgstap na een bijeenkomst van de provincie Brabant en de omgevingsdiensten in Brabant met bevoegd gezag en vergunningverleners.

De inventarisatie laat zien dat de kennis versnipperd is over vele websites, verschillende helpdesks en kennisnetwerken. Om de beschikbare kennis beter beschikbaar en vindbaar te maken doet de inventarisatie enkele aanbevelingen.

1 Hoofdstuk 1. Inleiding

1.1 Context en de inventarisatie

Nederland heeft de ambitie om in 2050 circulair te zijn, een maatschappelijke opgave die ook bij overheden de nodige nieuwe en/of andere kennis vergt. Deze kennis en de wensen hierover kwamen aan bod in de bijeenkomst 'kansen voor CE' die 10 december 2019 door de provincie Brabant met de omgevingsdiensten (ODs) in deze provincie georganiseerd was.

Een van de onderwerpen waarop specifieke kennis nodig is, is op het snijvlak van Circulaire Economie (CE), Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) en duurzaamheid. Het bevoegd gezag en de vergunningverleners blijken voor het beoordelen van circulaire initiatieven behoefte te hebben aan:

- één loket waar men met vragen terecht kan;
- het beter vindbaar en beschikbaar maken van kennis. Gedacht kan worden aan een webportaal/website gekoppeld aan bovengenoemd loket;
- netwerkbijeenkomsten, zoals de 10 december bijeenkomst, waar kennis en ervaring gedeeld kunnen delen.

Als vervolgstap op de bovengenoemde bijeenkomst inventariseren we wat er op bovenstaand vlak reeds beschikbaar is en doen we op basis hiervan enkele suggesties voor verdere stappen die gezet kunnen worden richting de gevraagde kennisinfrastructuur. Deze kunnen in andere trajecten opgepakt worden.

De memo is geschreven in de context van het Veluweberaad. In het Veluweberaad werken bestuurders van alle overheidslagen samen met directeuren van kennisinstituten en publieke uitvoeringsorganisaties om de kennis die de (decentrale) overheden nodig hebben te regelen (zie verder box 1). Het doel is kennis¹ zo geregeld te krijgen dat deze voor (decentrale) overheden op maat beschikbaar, bruikbaar en uitwisselbaar is.

We staan hier eerst kort stil bij de begrippen CE, ZZS en duurzaamheid. Daarna geven we een, niet uitputtend, overzicht van bestaande kennisbronnen en/of initiatieven rond kennisdeling op het snijvlak van CE, ZZS en duurzaamheid. CE kent vele specialistische kennisfacetten (zie ook de wegwijzer die naar aanleiding van de bijeenkomst is gemaakt), wij beperken ons hier tot ZZS en duurzaamheid; de inventarisatie kan dus nog verder uitgebreid worden naar de andere facetten van CE.

Vervolgens gaan we op basis hiervan in op mogelijke vervolgstappen en hoe die opgepakt kunnen worden door de bij het Veluweberaad betrokken partijen. De notitie is in afstemming met (enkele van) de betrokkenen bij de genoemde bijeenkomst in Brabant tot stand gekomen.

Box 1 Kenniscommunities Veluweberaad

¹ Kennis verwijst dan naar het geheel van kennis (inclusief informatie), kunde (vaardigheden en attitude), ervaring en handelingsperspectief.

Om inzicht te krijgen in welke kennis nodig is en hoe dit georganiseerd kan worden, wordt dit nagegaan rond verschillende maatschappelijke opgaven in kenniscommunities (KC 's). Er zijn 4 kenniscommunities (KC's): KC1: bodem en ondergrond; KC2: gezondheid en veiligheid in de leefomgeving: focus ZZS en opkomende stoffen; KC3: klimaatverandering en KC4: CE. Deze memo is ontstaan uit een samenwerking tussen KC 2 en KC4.

1.2 CE, duurzaamheid en ZZS

Circulaire economie (CE) of kringlooeconomie is een economisch systeem van gesloten kringlopen waarin grondstoffen, onderdelen en producten hun waarde zo min mogelijk verliezen, hernieuwbare energiebronnen worden gebruikt en systeemdenken centraal staat² (Het Groene Brein, 2019). CE richt zich op het zo hoogwaardig mogelijk inzetten en hergebruiken van grondstoffen in de verschillende schakels van de productieketen. Eén van de facetten hiervan is 'natuurlijk kapitaal' en verwijst naar 'geen uitputting van natuurlijke materialen en het gebruik van niet giftige stoffen'³. CE draagt daarmee bij aan duurzame ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling verwijst naar de continueerbaarheid en de verdeling van een zekere kwaliteit van leven in relatie tot de daarvoor beschikbare hulpbronnen, waarvoor bij de hier en nu ondernomen activiteiten rekening houden met de effecten⁴ daarvan elders en later op de wereld. Belangrijk voor de mate waarin CE bijdraagt aan duurzaamheid zijn dus de effecten van een circulair initiatief. Enkele parameters voor het meten van duurzaamheid zijn de reductie van het gebruik van primaire grondstoffen, het energie gebruik/CO2 uitstoot, en het landgebruik. Daarnaast kan ook gekeken worden naar gezondheidseffecten, waarbij vaak wordt verwezen naar toxiciteit, naar ZZS. ZZS zijn gevaarlijk voor mens en milieu omdat ze bijvoorbeeld kankerverwekkend zijn, de voortplanting belemmeren of zich in de voedselketen ophopen. We gaan hier in op waar de kennis gevonden kan worden om een CE initiatief te beoordelen op duurzaamheid en het omgaan met ZZS stoffen.

² HET GROENE BREIN. 2019. *Wat is de definitie van circulaire economie?* [Online]. Nederland Circulair! Available: <https://kenniskaarten.hetgroenebrein.nl/kenniskaart-circulaire-economie/is-definitie-circulaire-economie/> [Accessed 9-12-2019]

³ PLANBUREAU VOOR DE LEEFOMGEVING. 2019. *Waarom een circulaire economie?* [Online]. Planbureau voor de Leefomgeving,. Available: <https://themasites.pbl.nl/circulaire-economie/> [Accessed 9-12-2019]

2 Wat is beschikbaar

Tabel 1 geeft een overzicht van de meest bekende websites, helpdesks en kennisplatforms van de overheden (stand maart 2020). Hierbij laten we internationale en Europese websites, helpdesks en kennisplatforms achterwege. Ook websites van particuliere organisaties laten we voor het merendeel buiten beschouwing. We geven alleen twee willekeurige voorbeelden om de diversiteit te laten zien. Verder geven we in 3.1 voorbeelden van andere manieren die bij kennisopbouw, deling en verspreiding gebruikt kunnen worden. Daarna volgen, op basis van de inventarisatie, enkele observaties met aanbevelingen.

Tabel 1. Overzicht websites, helpdesks en kennisplatforms

WAT	WEBADRES	WELKE INFO	OPMERKINGEN
Websites	<p>https://www.infomil.nl</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. https://www.rijkswaterstaat.nl/zaakelijk/innovatie-en-duurzame-leefomgeving/duurzame-leefomgeving/circulaire-economie/index.aspx 2. https://www.infomil.nl/onderwerpen/lucht-water/zeer-zorgwekkende/ <ol style="list-style-type: none"> 2.1. https://www.infomil.nl/onderwerpen/lucht-water/zeer-zorgwekkende/afval-en-zzs/ 2.2. https://lap3.nl/beleidskader/deel-b-afvalbeheer/b14-zeer/ 3. https://www.infomil.nl/onderwerpen/duurzaamheid-energie/ 	<p>Op de website van InfoMil (Rijkswaterstaat) kunnen overheden en bedrijven informatie vinden op het vlak van landelijke regelgeving en de uitvoering hiervan. De werpen CE, ZZS en duurzaamheid zijn hierop als afzonderlijke onderwerpen te vinden.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pagina CE 2. Pagina ZZS <ol style="list-style-type: none"> 2.1. specifieke pagina ZZS en afval 2.2. Doorverwijzing naar pagina waarin de verbinding ZZS-afval-CE aan bod komt. 3. Pagina duurzaamheid en energie 	<p>De verbinding tussen de onderwerpen CE-ZZS en duurzaamheid komt nauwelijks aan bod. Wel wordt er onder ZZS een verbinding met afval gelegd. Duurzaamheid gaat enerzijds in op duurzame gebiedsontwikkeling en anderzijds op energiebesparing en klimaatverandering en terugdringen uitstoot CO2. Hier is ook nog door te klikken naar energie.</p>
	<p>https://www.afvalcirculair.nl/</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. https://www.afvalcirculair.nl/onderwerpen/afval/toetsing-afval/1 2. https://www.afvalcirculair.nl/onderwerpen/afval/jurisprudentie/ 	<p>De aparte website Afval Circulair (Rijkswaterstaat) geeft informatie over afval en circulaire economie. Daarnaast is op deze website ook de helpdesk afvalbeheer te vinden (zie hierboven)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Met link naar aparte pagina met de rechtsoordelen 2. Met link naar aparte pagina met jurisprudentie 3. Met link naar LAP3 waarin aandacht voor ZZS 4. Met link naar toetsingskader afval of product 	<p>Op deze website geen informatie over afweging duurzaamheid</p>

WAT	WEBADRES	WELKE INFO	OPMERKINGEN
Websites	https://www.vang-hha.nl/ 1. https://www.vang-hha.nl/ketensluiting/ 2. https://www.vang-hha.nl/kennisbibliotheek/	Het programma VANG- Huishoudelijk Afval (HHA) helpt gemeenten de nodige stappen te zetten naar een circulaire economie. 1. algemene informatie over het sluiten van product- en materiaalketens en voorbeelden. 2. kennisbibliotheek, doorzoekbaar op afvalstroom, inzamelstrategie, soort informatie	Veel aandacht voor huisafval. Geen specifieke aandacht voor CE-ZZS en afweging duurzaamheid.
	www.circo.nl/kennisbank	Op het deel 'kennisbank' vind je door CIRCO verzamelde bronnen, onderzoeken, tools en documenten. Deze verzameling zal naar verloop van tijd steeds verder worden uitgebreid. Bij CIRCO kunnen ondernemers hulp krijgen bij circulair ondernemen via CIRCO-tracks' (zie verder hieronder)	Er worden vooral tools genoemd om circulariteit en duurzaamheid te beoordelen. ZZS wordt genoemd er wordt doorverwezen naar de lijst met (p)ZZS zonder uitleg.
Enkele particuliere websites	https://greenlight.nl/ten-strijde-tegen-zeer-zorgwekkende-stoffen/	Site van Autorecyling Nederland (ARN)opgericht door BOVAG, RAI Vereniging, Stiba en Vereniging FOCWA Schadeherstel	Op de ARN site innovaties te vinden.
	https://afvalonline.nl/zoeken?searchall=Zeer+zorgwekkende+stoffen	Site van uitgeverij Noordhoek gericht op informatie-overdracht voor de gehele afval- en reststoffen-sector	

WAT	WEBADRES	WELKE INFO	OPMERKINGEN
websites	RIVM-webpagina's 1. https://www.rivm.nl/duurzaamheid 1.1. https://www.metenvanduurzaamheid.nl/ 1.2. http://sustainabilitymethod.com/ 2. https://www.rivm.nl/circulaire-economie 2.1. https://www.rivm.nl/rivm/kennis-en-kunde/expertisevelden/circulaire-economie 2.2. https://www.rivm.nl/circulaire-economie/afval-wordt-grondstof 2. 3. https://rvs.rivm.nl/ 3.1. https://rvs.rivm.nl/stoffenlijsten/Zeer-Zorgwekkende-Stoffen 3.2. https://rvszoekstool.rivm.nl/ 3.3. https://rvszoekstool.rivm.nl/ZzsSimilarityTool	Het RIVM geeft informatie over oa duurzaamheid, circulaire economie en risico's van stoffen 1. Pagina over duurzaamheid 1.1. Website over verschillende methoden om duurzaamheid te meten voor onder andere beleidsmakers 1.2. Website met stappenplan voor het bepalen van de beste methode voor het maken van duurzaamheid en veiligheid gericht op ontwerpers en bedrijven 2. Pagina over circulaire economie 2.1. Pagina over het expertiseveld CE 2.2. Pagina over CE en afval. Op deze pagina is onder documenten te vinden: <ul style="list-style-type: none"> • De methode SSML waarmee de relatie tussen CE duurzaamheid en veiligheid in kaart gebracht kan worden. • Het advies voor een handreiking met afwegingskader risicoanalyse ZZS in afval • Rapportages met voorbeelden van beoordeling van CE initiatieven. 2. Geautoriseerde informatie over risico's van stoffen met name bedoeld voor overheden. 2.1. Specifieke informatie over ZZS. Ook link naar InfoMil. 2.2. Een zoekstool waarin onder andere normen van een stof en of een stof op de ZZS-lijst staat kan worden opgezocht. 2.3. <i>Similarity Tool</i> om de chemische structuur van stoffen waarover weinig gegevens zijn te vergelijken met de chemische structuur van bekende ZZS	1.1 Er is <u>geen</u> directe verwijzing te vinden naar de methode Safe and sustainable material loops (SSML) 3. Er wordt vrijwel <u>geen</u> link gelegd naar CE. Alleen onder nieuws wordt hier verwezen naar een RIVM rapportage over CE en ZZS: https://www.rivm.nl/nieuws/veilig-omgaan-met-zeer-zorgwekkende-stoffen-in-circulaire-economie
	https://waarzitwatin.nl/	Informatie over stoffen in productengroepen bedoeld voor de doelgroep consumenten	Geeft voor consumenten informatie over stoffen in producten en daarmee over het veilig gebruik van stoffen.

WAT	WEBADRES	WELKE INFO	OPMERKINGEN
Helpdesks	https://www.infomil.nl/helpdesk/	InfoMil biedt ondersteuning van de uitvoering van omgevingsbeleid op het gebied van landelijke wet- en regelgeving. Het kent ook een helpdesk waar <u>schriftelijk vragen</u> kunnen worden gesteld.	De onderwerpen CE, ZZS en duurzaamheid kunnen hier elk afzonderlijk gevonden worden. De verbinding tussen de onderwerpen komt nauwelijks aan bod.
	https://www.afvalcirculair.nl/@199862/helpdesk-afvalbeheer/	Helpdesk voor vragen op het vlak van afval. De helpdesk beperkt zich tot vragen die direct voortkomen uit de taken van de afdeling Afval Circulair van Rijkswaterstaat. Vragen kunnen zowel <u>schriftelijk als telefonisch</u> gesteld worden.	
	https://rvs.rivm.nl/helpdesk	De Helpdesk Risico's van stoffen is bedoeld voor <u>schriftelijke vragen</u> van overheden over de mogelijke risico's van chemische stoffen.	Er is een wegwijzer naar andere helpdesks en Q en A's maar niet specifiek voor ZZS en CE
	https://rvs.rivm.nl/helpdesk/wegwijzer-helpdesks	Wegwijzer naar andere helpdesks met waarvoor deze bestemd is: Helpdesk InfoMil; Informatiepunt Omgevingswet; Helpdesk Water; Chemische stoffen goed geregeld; Helpdesk Omgevingsveiligheid; De Bodemhelpdesk; Helpdesk behandelde voorwerpen en contactgegevens van uw regionale GGD via www.ggd.nl	De helpdesk Afval staat hier niet bij. Er zijn Q en A's. Er wordt niet specifiek ingegaan op ZZS en CE.
	https://www.vang-hha.nl/algemene-onderdelen/programma/	Het programma van afval naar grondstof (VANG) heeft als speerpunt het sluiten van ketens. Het biedt gemeenten ondersteuning en kent een <u>telefonische helpdesk</u> : 088-3770030 of 06-46935784	
	https://mraduurzaam.nl/wet-en-regelgeving-4/	Metropoolregio Amsterdam Helpdesk voor belemmeringen in wet en regelgeving	Hierbij ook door te klikken naar CE en energie

WAT	WEBADRES	WELKE INFO	OPMERKINGEN
Kennisplatforms	https://www.omgevingsdienst.nl/OverODNL/Kennisnet+ODNL/default.aspx	<p>Binnen deze website zitten achter een inlog diverse kennisplatforms die al of niet besloten zijn.</p> <p>Enkele voorbeelden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de Werkgroep Afvalbeheer (WAB) • digitale platform van het Landelijk Administratief • Toezichhoudersoverleg (LAT) • het brancheteam autodemontage • kennisplatform over E-waste • Brancheteam metaalrecycling • Vakberaad Vergunningen • Vakberaad toezicht en handhaving • Platform (Kennisnetwerk) Zeer Zorgwekkende Stoffen • Veiligheid en Gezondheid in de Leefomgeving van het Veluweberaad (regelt kennis) 	<p>Er is geen apart algemeen CE netwerk.</p> <p>Bij deze netwerken kunnen ook netwerkbijeenkomsten horen</p> <p>Uit de informatie is niet direct duidelijk of de kennisnetwerken ook aandacht besteden aan CE-ZZS-duurzaamheid</p>
	https://kenniskaarten.hetgroenebrein.nl/kenniskaart-circulaire-economie/circulaire-platformen-kennisnetwerken/	Het Groene Brein is een netwerk van wetenschappers die interdisciplinair samenwerken aan duurzame oplossingen. Op de ontwikkelende kenniskaarten is informatie over CE te vinden en CE netwerken <i>vaak met het bedrijfsleven</i>	Geen specifieke aandacht voor CE-ZZS-duurzaamheid
	https://www.platform31.nl/wat-we-doen/kennisdossiers/kennisdossier-economische-veerkracht/circulaire-economie	Platform rondom actuele vraagstukken met betrekking tot stad en regio. Met het doel om te komen tot een aanpak waarmee <i>bestuurders, beleidsmakers en uitvoerders</i> direct aan de slag kunnen. Hier zijn publicaties over CE te vinden	Geen specifieke aandacht op het vlak van CE-ZZS-duurzaamheid
	https://kennisplatform.nvrd.nl/ https://kennisplatform.nvrd.nl/groepen/grondstofstromen/	<p>kennisplatform voor én door <u>gemeentelijke beleidsmedewerkers</u> op afvalgebied</p> <p>Met een kennisplatform specifiek gericht op grondstofstromen.</p>	Het is onduidelijk in hoeverre hier aandacht is voor CE-ZZS-duurzaamheid.
	www.circulairondernemen.nl	Platform voor ondernemers, medewerkers en geïnteresseerden in CE.	Er kan contact worden gelegd met experts uit het bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid.

3 Andere manieren van kennisdelen en verspreiden

Naast de in de tabel genoemde websites, kennisplatforms en helpdesks waar kennis verzameld en beschikbaar kan worden gesteld, zijn er nog andere vormen waarop dit kan gebeuren. We noemen hier een aantal:

- Het Kenniscentrum afval-circulair bij RWS/WVL is een initiatief om kennis te bundelen.
- Infomil kent OmgevingsAcademie NL. Deze vertaalt de wensen in het werkveld voor de uitvoering van milieu- en omgevingsregeling in lesprogramma's op maat.
- ODNL kent de ODNL Academie. De ODNL Academie organiseert opleidingen van vakspecialisten van alle omgevingsdiensten.
- Voor ondernemers verzorgt CIRCO workshops voor ondernemers gericht op CE (zie <https://www.circonl.nl/agenda-overzicht/tracks/>). Via dit spoor zou kennis op het vlak van CE, ZZS en duurzaamheid kunnen worden uitgewisseld tussen (potentiele) initiatiefnemers en overheden.

3.1 Observaties en aanbevelingen

Websites

- Er wordt veel informatie aangeboden over CE en ZZS. Doorgaans wordt dit 'aanbod gestuurd' vanuit een bepaalde invalshoek aangeboden en minder 'vraag gestuurd' vanuit verschillende type gebruikers. De benodigde informatie voor bevoegd gezag en vergunningverleners is dan ook versnipperd over de websites heen; er wordt nog te weinig doorverwezen met links om snel en eenvoudig te komen tot goede verbindingen.
- De informatie is ook niet altijd eenvoudig voor bevoegd gezag en de vergunningverlening te gebruiken. Deelnemers aan de bijeenkomst gaven aan behoefte te hebben aan een 'vertaling van beleid naar de praktijk'. Enkele websites die hiervoor wel te gebruiken zijn, zijn:
 - Rijkswaterstaat. (2019). Landelijk Afval Plan 3, versie eerste wijziging. (Online beschikbaar via: <https://lap3.nl/beleidskader/>).
 - I&M. (2019). Leidraad 'afvalstof of product' versie 1.1. (Online beschikbaar via: <https://lap3.nl/achtergrond/documenten/beleid/>).
- Onderdeel van de benodigde informatie vormen rechtsoordelen en jurisprudentie en casussen.

- Op het vlak van rechtsoordelen en jurisprudentie is er met aparte pagina's een goed overzicht, dat beperkt zich alleen tot de positieve rechtsoordelen:
<https://www.afvalcirculair.nl/onderwerpen/afval/toetsing-afval/> en
<https://www.afvalcirculair.nl/onderwerpen/afval/jurisprudentie/>.
- Casussen staan verspreid over websites, zijn vaak specifiek of gaan over kleinere circulaire initiatieven.
- Er is weinig informatie specifiek gericht op vragen over duurzaamheid en ZZS in relatie tot CE en ook is die niet altijd goed te vinden en/of bruikbaar. Zo zit een instrument dat hier goed voor is te gebruiken, Safe and Sustainable Material Loops (SSML), verborgen en is dit rapport in de huidige vorm -Engelstalig en dik- weinig toegankelijk. Naar aanleiding van de bijeenkomst in Brabant is overigens een eerste stap gedaan deze SSML methodiek beter toegankelijk te maken (zie de wegwijzer bij verwerking van reststromen die ook naar aanleiding van deze bijeenkomst is gemaakt).

Aanbevelingen

- Maak binnen websites een onderscheid naar verschillende gebruikersgroepen. Zo kan beter ingegaan worden op hun behoeften en zoekstrategieën. Gezien de invoering van de Omgevingswet, ligt aansluiting bij de website(s) die hiervoor in ontwikkeling is/zijn voor de hand.

Ontwikkel voor de doelgroep vergunningverleners een stappenplan met checklist voor de beoordeling van een CE initiatief. Hierbij zouden niet alleen ZZS, maar ook andere gevaren voor milieu en gezondheid en duurzaamheid aan bod moeten komen. Hiermee is een begin gemaakt met de wegwijzer die eveneens naar aanleiding van de bijeenkomst in Brabant gemaakt is en zal op termijn te vinden zijn binnen de rivm-website <https://www.rivm.nl/circulaire-economie>

- Een stappenplan met checklist biedt een kapstok om per stap of item links toe te voegen naar pagina's met specifieke informatie. Zo kan 'doorgeklikt' worden naar:
 - verdere informatie. Het kan daarbij gaan over ZZS, andere milieu en gezondheidsthema's en duurzaamheidsaspecten, maar ook best beschikbare technieken en andere thema's die kunnen spelen;
 - jurisprudentie en rechtsoordelen, zowel positieve als negatieve;
 - casussen met het probleem dat hier speelt en hoe dit is opgelost.

Het verbinden van websites en het aanbieden van voorbeelden met casussen gebeurt zo vanuit een samenhangend geheel.

- Zorg voor bundeling van de informatie op één plek, één loket. Dit is de wens van de deelnemers aan de bijeenkomst. Uitgaande van bovengenoemde aanbevelingen, betekent dit dat de kapstok (het stappenplan met checklist) met alle doorverwijzingen op één

plek te vinden moet zijn. Er moeten dan goede verwijzingen komen naar deze plek vanuit andere websites, zoals de websites waarnaar de kapstok verwijst en andere logische websites waaronder de vele CE websites bijv.

<https://www.circulairondernemen.nl> of het portal waar vanuit de kenniscommunity CE van het Veluweberaad aan wordt gewerkt. Zo wordt er door websites over en weer goed te verbinden, gezorgd voor vindbaarheid en samenhang en overzicht.

- Zorg voor een goede organisatie. Gezien de vele opdrachtgevende en uitvoerende partijen die betrokken zijn bij de websites is het niet eenvoudig om bovenstaande aanbevelingen te realiseren. Het probleem van samenbrengen, ontsluiten, beschikbaar en vindbaar maken (vanuit een doelgroep) is een bekend probleem voor de overheid. Het zou daarom de moeite waard zijn om aan de hand van de ervaringen na te gaan welke algemene geldende basisuitgangspunten en/of afspraken gemaakt zouden moeten worden om de beschikbaarheid en vindbaarheid te vergroten. Voor een goede organisatie is het verder nodig dat de betrokken partijen hier werk van willen maken en dat er een partij is die de trekker/regie wil en kan nemen. Voor het onderhavige onderwerp kan met de betrokken partijen gekeken worden hoe een en ander te realiseren is.

Helpdesks

- Er is niet één enkele, maar er zijn verschillende (thematische) helpdesks. De deelnemers aan de bijeenkomst in Brabant bepleiten één helpdesk. Dit bevordert een samenhangend perspectief en consistentie en eenduidigheid van antwoorden. Voor de doelgroep bevoegd gezag en vergunningverleners is dit belangrijk.

Aanbevelingen

- Verbind bestaande helpdesks met elkaar en laat deze met elkaar samenwerken. Hierdoor ontstaat een helpdesk structuur met meerdere ingangen oftewel 'frontoffices'. Door verbinding en samenwerken tussen de helpdesks bij de beantwoording van de vragen ontstaat dan als het ware een gezamenlijke 'backoffice'. Hiervoor is een afbakening nodig die aangeeft welke vragen door wie worden beantwoord en welke vragen een gezamenlijk antwoord vergen. Vragen en antwoorden moeten worden gedeeld. Zo wordt gezamenlijk kennis opgebouwd, en kan consistentie en samenhang worden bereikt. De huidige samenwerking tussen RWS en RIVM voor vragen op het vlak van afval en ZZS vormt een goed startpunt om te komen tot afspraken in deze lijn.
- Of kom tot één (nieuwe)helpdesk(structuur). Hierbij zullen vragen aan bod moeten komen over de verhouding tussen regionaal-landelijk; de betrokken partijen en hun rollen en taken en de financiering. Dit vergt, net als in het geval van de websites, een goede organisatie. Hierbij kan gebruik worden

gemaakt van goede voorbeelden bijvoorbeeld de helpdesk bij de GGD, met 1ste lijns regionale beantwoording en 2de en 3de lijns hulp op landelijk niveau. Of de 'helpdesk aanpak' van de NVWA bij introductie van de nieuwe wetgeving op het vlak van voedselveiligheid, waarbij tijdens regionaaloverleg met brancheverenigingen en bedrijfsleven vragen die leven besproken worden.

Kennisnetwerken

- Een kennisnetwerk of kennisplatform bestaat uit een groep van mensen en/of vertegenwoordigers van organisaties waarin kennis over een bepaald onderwerp wordt gedeeld. Dit kan zowel via bijeenkomsten als via een online communicatieplatform. Soms wordt ook de term 'community' gebruikt (bijv. bij CIRCO of het Versnellingshuis). In de tabel staan enkele online platforms met raakvlakken op het snijvlak van CE-ZZS-duurzaamheid. Vele platforms kennen ook netwerkbijeenkomsten. De kennisnetwerken besteden tot nu toe relatief weinig aandacht aan dit deelonderwerp.
- Opvallend is dat de kennisnetwerken nogal eens georganiseerd zijn rond een bepaalde doelgroep: gemeenteambtenaren of medewerkers van OD's. Het versnellingshuis CE ter ondersteuning van het rijksbrede programma Nederland Circulair, <https://www.circulairondernemen.nl/> neemt een probleem (van een ondernemer) als basis van voor het zoeken naar deskundigen bij dit probleem. De insteek van een specifieke doelgroep kan bijzonder functioneel zijn, maar vereist voldoende afstemming, kruisbestuiving en, waar nodig, integratie tussen de netwerken om te komen tot goede verspreiding en opbouw van (integrale)kennis.

Aanbevelingen

- Maak goed gebruik van de kennisnetwerken, zowel de regionale als de landelijke. Deze spelen een belangrijke rol bij het uitwisselen, verbinden, opbouwen en verder verspreiden van kennis. Hiervoor is het belangrijk dat er medewerkers zijn die zorgen voor verbinding en verspreiding van de kennis tussen de netwerken, 'linking pins'
- Zorg ervoor dat ook specialistische kennis op het snijvlak van onderwerpen zoals dat op het snijvlak van CE, ZZS en duurzaamheid op de agenda komen van de kennisnetwerken waarvoor dit relevant kan zijn. Punt van aandacht hierbij is het identificeren van kennisbehoeften en kennislacunes.

4 Tot slot

De hier bekeken websites, helpdesk en kennisnetwerk maken deel uit van een kennisinfrastructuur. De huidige inventarisatie laat zien dat dat deze kennisinfrastructuur gefragmenteerd is, terwijl de wens van de aanwezigen bij de bijeenkomst gericht is op goede vindbaarheid: alles bij elkaar; één loket voor vragen. Dit vraagt om meer samenhang en eenduidige vormgeving.

Er zijn verschillende trajecten waarin het samenbrengen van onderdelen van een kennisinfrastructuur aan bod komt. Enkele voorbeelden: het traject voor versterking van het VTH stelsel naar aanleiding van het Berenschot rapport Kwaliteitsborging bij VTH taken (2019⁵); afspraken in het kader van het vervolg Convenant Bodem en ondergrond, de bestuurlijke versnellingstafel stoffen en medicijnresten binnen de Delta-aanpak Waterkwaliteit en de activiteiten van het Veluweberaad.

Dergelijke trajecten kunnen als voorbeeld dienen om te komen tot een eenduidige kennisinfrastructuur voor CE die tegemoet komt aan wensen van bevoegd gezag en vergunningverleners.

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/11/29/bijlage-2-eindrapportage-berenschot-kwaliteitsborging-bij-de-uitvoering-van-vth-taken>